

Appendix

David Friezenhausen's Sabbath Zemirah in Praise of the Solar System

From *Mosdot Tevel* (Wien, 1820)

Translated by: Jeremy Brown

ממחצב הקודש ממקור החכמה¹ יהוד שלחת יקר נפשנו
לא על הארץ לבדה לראות מעשיך נתת עין בראשנו
כי אם להביט רקיע השמים ממעל, ליל אשמרותנו²
אז עיני דעת לא תשבענה³ כאשר לא תשבע עין עפר גויותנו
ביום השבתון והמנוחה הזה, נשא ליוצר הכל את לבבנו⁴:

*From the holy quarry, the source of wisdom God sent us the beloved of our souls
Not only to look upon your deeds on the earth did you put an eye in our head
But also to observe the sky above, during the night of our watching
Then knowing eyes will not be satisfied, just like the eye is not satisfied to look at the material of our body
On this Sabbath and day of rest, we lift up our hearts to the creator of everything.*

אמנם האדמה הזאת גם היא תאמר ותגיד גדל מעשי ידיך
ההרים וגבעות עולם⁵, הימים ומשבריהם⁶ מספרים כבודך⁷
אבני יקר, צמח השדה קטנים עם גדולים יביעו הודך
חיתו יער, בהמה ורמש עד כל צפור כנף, יגלו סודך⁸
ביום השבתון והמנוחה הזה נפשי תנפש לרות בדודך:

*Yet this earth will tell and recount the great works of your hands
The mountains and everlasting hills, the seas and its waves will tell of your glory
Precious stones, large and small vegetation will express your glory
The wild animals of the forest, livestock, small creatures and birds will reveal your secrets
On this Sabbath and day of rest, my soul will rest in order to be saturated with your love*

אכן! אם בהשכל ודעת⁹ נפקח עינינו, למרומי שמים
אז ימלא פינו שחוק ולשוננו תהלה¹⁰ ורנה בכפלי כפלים
נדע נאמנה כי רבו חסדי יהוד בכל פנה ככסות לים מים¹¹
ועל כי הפליא לעשות עמנו¹² לדעת זאת, נברכהו בלי עצלתלם¹³
ביום השבתון והמנוחה הזה, יתקדש מכל שפתים:

*Surely if we open our eyes to the heavens with wisdom and knowledge
Then our lips will be filled with laughter and our tongues with praise and song in great multiples
We will know for certain that God's kindness is abundant at every corner, like the water that covers the sea
And because God did wonders with us to enable us to know this we will bless him without slacking
On this Sabbath and day of rest, He will be sanctified by all peoples.*

מעומק שפל מצבי, מארץ חשוכה ואפלה¹⁴, אקום ואתעודר
אתן כבוד ליהוד אלקינו¹⁵ קורא תבל מאפס וימודר¹⁶
כל איש תבונה כל בעל גרון, גדלוהו ורוממוהו אתי ולא אבורד
בחיל ורעדה¹⁷ נתעורר, בפחד וחרדה נתקבץ יחדיו ונתגודד
ביום השבתון והמנוחה הזה האיש ממקומו לא יצא¹⁸ ויתגודר:

*From the depths of my lowly position, from a dark and gloomy land, I will stand up and awaken
I will give honor to the Lord our God, who called forth the world from nothing and measured it
Every clever person, every person with a voice will elevate Him and make Him great together with me, and I will not be alone
With fear and trembling we will wake up, in fear and fright we will gather together as a unit
On this Sabbath and day of rest, no person should leave his place and walk away*

שחר קמתי וארא סביבותי, בוקר אביט פעליך עלי אדמה
הן צאצאיה כלם לעונג אדם, ואשר באפו רוח ונשמה
אבל לולא צוית השמש ממזרח להריק עליהם ברכה תמימה
מהרה יבולו ולעפר ישובון וימלו¹⁹, והארץ מדבר שממה²⁰
ביום השבתון והמנוחה ההוה תכרע לפניך כל ברכ²¹ וקומה:

*I awoke at dawn and looked around, in the morning I will look on your deeds on the earth
Your deeds and all that results are for the enjoyment of mankind, and of all the creatures that have life
But had you not commanded the sun to shine from the east, to pour a wholesome blessing on them
Then quickly all vegetation would wither and return to dust dried out, and the land would be a desolate wilderness
On this Sabbath and day of rest, every knee will bow down in front of you*

איד²² מתוק ממר הים תמץ בחמתה, ביד רוח סערה תשלחנו
גשם נדבות²³ בעב הענן תניף, עלי ארץ באגלי²⁴ מים תשפכנו
לרות צמאונה להצמיח צמחה ולהוציא מגדנות²⁵ תורידנו
על כן תהלות יהוד ידבר פיננו²⁶ ובקרב עמים רבים נהללנו
ביום השבתון והמנוחה הזה ארוממהו בלשון ובפי אגדלנו²⁷:

*The sun will squeeze sweet waters from the bitter sea by her warmth, it will send these waters with wind and storm
It will push into the clouds plentiful rain; It will pour out drops of water on the land
To quench its thirst and to grow plant, it will bring down precious thing s[rain] to bring forth fruit
For this our mouths will praise Go, and in the midst of many nations we will praise Him
On this Sabbath and day of rest, I will praise Him with my tongue and my lips will make Him great*

ברגע תזרה צדקה לקרובים ורחוקים, ותרפא צבאה בכנפיה²⁸
תשפות שלום²⁹ לעם ועם אשר ברא אלקים, על אחת אחת בנותיה
תשפיע שפע רב הנה והנה, יום לכול כל גדודותיה
כמונו כמוהם לפאר ולרומם ליהוד יוצרנו ויוצרה
ביום השבתון והמנוחה הזה תזמר לו ארץ והמון יושביה:

*In an instant [the sun] will spread charity to those near and far, and its wings will cure many people
Establish peace between nations that God created on each of its planets
Radiate great abundance here and there in order to provide for her army each day
We, like them, praise and elevate God, our Maker and its Maker
On this Sabbath and day of rest, the land and all its inhabitants will sing to God*

רבת בנות הצק חן על פניך, יפיפית³⁰ אין דומה בכלנה
משוש הארץ³¹ שלישיה בבנותיך, ככב ונוגה נגדך תשמחנה
מאדים זעירי ופלאי, אליך תפנינה ולהדרך תגלנה
צדק שבתאי ותמינאי לתפארת בגדי רקמתך³² תצחקנה
ביום השבתון והמנוחה חוה, בנות שאננות³³ לבוראך תרננה:

*Beauty was poured on the face of the sun; you are beautiful, nothing is like you
The third planet, the joy that is Earth; Mercury and Venus are happy in front of you
Mars, Ze'iri and Pila'i [Ceres and Pallas] will turn to you and be happy in glorifying you
Jupiter, Saturn and Timna'i [Uranus] will laugh at your embroidered garments
On this Sabbath and day of rest, these tranquil planets will sing to your creator*

אחיותי! תאמר יונה גם צעירה גבהות לא תדברנה³⁴ על קדמתך
גם אותנו יד יוצר טפחה³⁵ בעצם היום הוא הוציאה אתך
אצבע אלקים מסלתנו הראנו, ברגע הראה מסלתך אליכן
אם מעורותעין אדם נסתרתנו גדלתנו חשובה כגדלתך
ביום השבתון והמנוחה הזה אנחנו נכיר יוצרנו כמוכן:

*My sisters, a young dove will not say haughty things about you preceding us [in creation]
For the hand of the creator also spanned [the heavens for us] on the very day that He brought you forth
The finger of God showed us our way At the instant in which He showed you your way
Although we were hidden because of the blindness of people our greatness is as great as is yours
On this Sabbath and day of rest, we acknowledge our creator as do you*

אלה ובנותיהן הירחים בעוז וחדוה, במחול תרקודנה לקראתך
לראות פניך ואחורך סביבתך תצעדנה להאר ביפעתך
בלעדך חשך וצלמות³⁶ תהיינה, שמחה ערבה³⁷ למו זלתיך
קרח הנורא וכפור יכסימו לולי החמתמו בגבורתך
ביום השבתון והמנוחה הזה, אשיר ליהוד על רוב גדלתך:

*These planets and their moons with power and happiness will dance a dance in front of you
They will orbit around you to see your front and back, to be illuminated with your brightness
Without you all would be dark and the shadow of death; without you joy would be darkened
Everything would be covered with ice and frost, were it not for the warmth that comes down with your power
On this Sabbath and day of rest, I will sing to God about your greatness*

זולת אלה במושכך, חטפת לך ברשתך³⁸, עוד בנות רבות יפה פיות
בשמאל הרחקתמו, ובימן קרבתמו,³⁹ ותלכנה קוממיות⁴⁰
במעגלותן⁴¹ תרוצנה גם המה, לסב אותך, פניהן לפניך פנייות
בצאתן אחורנית תצאנה, ובגאותן תסתרנה מבלי גליות
ביום השבתון והמנוחה הזה, נודה אל כיורדי הים באניות⁴²:

*Besides these [planets] you capture many beautiful comets in your net
Your left hand will distance them and your right hand will draw them close, they return straight
They also run in their own way to circle you; their face is tuned towards your face
When they leave they go backwards, and in their pride they hide and do not reveal themselves
On this Sabbath and day of rest, we will thank God as the sailors in their boats*

את שלטת! תני כבוד⁴³ ליהוד צבאות, המשילך על רבים עמים
זמרי לשמו עליון⁴⁴ השם אותך מכלכלת, לאמים מלאמים עצומים
שירי לו שיר הדש הטיבי נגן בתרועה,⁴⁵ ולא תדום יום תמים
וכל צבא ישבי ממשלתך, ההולכים לאורך, אתך יתרעו לעולמים
ביום השבתון והמנוחה הזוה, נגילה כי הוא מבחר הימים:

*You are in control! Give honor to the Lord of hosts; He made you govern many nations
Sing to the praise of God who made you the provider of life on other planets
Sing to Him a new song, play instruments out loud; don't be silent for a whole day
All the army of your government who follow your light, will be associated with you forever
On the Sabbath and day of rest, we will rejoice, for it is the best of day*

כי בששת ימים עשה,⁴⁶ לא אותך וצבאך וצאצאיהם לבדנה
כי אם גם רעיתך ובנותיהן עם יושביהן, המון רב מי מנה⁴⁷
גם יצר וברא גם האציל קדושי עליון, כבוד היכלו אשר בנה
אלה יהוד כסאו ולתפארת מרכבתו, ואלה להדום רגליו⁴⁸ קנה
ביום השבתון והמנוחה הזוה, עם שרפים⁴⁹ נשאו קול צהלה ורנה:⁵⁰

*For in six days He created not only you and your army and offspring
But also your friends and their offspring and inhabitants, too many to be counted
He also created and made and took of the highest sanctity the honor of his palace that he built
Some are for the honor of his throne and the glory of his chariots, and some are for his footstool
On this Sabbath and day of rest, with the Seraphim we will raise a voice of singing and happiness*

ביום השביעי כלה מלאכתו,⁵¹ אשר ברא מאפס, ויאמר להם פרו⁵²
ואני אשגיח עליהם ולאין לא תשובו, וגם אתם נפשכם שמרו
והיום הזה אשר בו אשבות ממלאכתי, אברך ואקדש⁵³ למען יזכרו
כל יצורי עולם, כי הכל ידי עשתה,⁵⁴ ובי יבטחו ולי ישברו
ביום השבתון והמנוחה הזוה, עם האופנים⁵⁵ אותי יאדירו:

*He completed His work on the seventh day, that He had created from nothing, and said to them "multiply"
I will watch over you, that you will not return to nothing, but you should also guard yourselves
And this day on which I stopped my work, I will bless and make holy in order that all creatures of the world in order that they remember
That everything was made by my hands, and they should trust and look to me
On this Sabbath and day of rest, with the Ophanim they will make me glorious*

על כן בהופיע יהוד על הר סיני, להוריד אש דתו,⁵⁶ לעם סגלתו⁵⁷
צוה להם לשבות ביום השביעי, איש ובהמתו עבדו ואמתו⁵⁸
למען תנפש ותתענג נפשו, דעת מעשי יהוד וגדלתו
יכבדהו במעדנים⁵⁹ ויין ויברך את יהוד, על חסדו וצדקתו
ביום השבתון והמנוחה הזוה, עם חיות קדשו⁶⁰ נמלל גברתו:⁶¹

*So when God appeared on Mount Sinai, in order to bring down a fiery law to His treasured nation
He commanded them to rest of the seventh day, every person, with his animal, manservant and maidservant
In order that his soul will rest and rejoice, with the knowledge of God's creation and greatness
You will honor and bless God with good food and wine, for his kindness and good deeds
On this Sabbath and day of rest, with his holy Hayot we will express His mighty acts. ❧*

¹ Proverbs 18:4

² Ps. 63:7, 119:148

³ Prov 27:20, Eccl.1:8

⁴ Ex 36:2, Lam 3:41

⁵ Gen. 49:26, Hab. 3:6

⁶ Ps. 93:4

⁷ Ps. 19:2

⁸ Amos 3:7

⁹ Prov. 21:11, Dan. 1:4

¹⁰ Ps. 126:2

¹¹ Is. 11:9

¹² Joel 2:26

¹³ Ecc. 10:18

¹⁴ Joel 2:2

¹⁵ Deut 32:3, Jer. 13:16

¹⁶ Hab 3:6

¹⁷ Ps. 48:7

¹⁸ Ex. 16:29

¹⁹ Ps.37:2

²⁰ Jer. 12:10, Joel 2:3

²¹ Is. 45:23

²² Job 36:27

²³ Ps. 68:10

²⁴ Job 38:28

²⁵ Gen 24:53, cf Rashi loc cit.

²⁶ Ps. 145:21

²⁷ Ps. 51:17

²⁸ Malachi 3:20

²⁹ Is. 26:12

³⁰ Ps. 45:3

³¹ PS 48:3, Lam. 2:15

³² Ez. 16:18

³³ Is. 32:9

³⁴ I Sam. 2:3

³⁵ Is. 48:13

³⁶ Ps. 107:14, Job 10:21

³⁷ Is. 24:11

³⁸ Ps. 10:9

³⁹ TB. Sotah 43a

⁴⁰ Lev. 26:13

⁴¹ Prov. 4:11

⁴² Ps. 107:23

⁴³ Jer. 13:16

⁴⁴ Ps. 92:2

⁴⁵ Ps. 33:3

⁴⁶ Ex. 20:11

⁴⁷ Num. 23:10

⁴⁸ Is. 66:1

⁴⁹ Is. 6:2

⁵⁰ Is. 12:6

⁵¹ Gen. 2:2

⁵² Gen 1:22, Gen. 1:28, Gen. 9:1.

⁵³ Gen. 2:2,3, Ex. 20:11

⁵⁴ Is. 66:2

⁵⁵ Ez. 3:13

⁵⁶ Deut. 33:2

⁵⁷ Deut. 7:6

⁵⁸ Ex. 20:10

⁵⁹ Gen. 49:20, Lam. 4:5

⁶⁰ Ez. 1:14, 3:13

⁶¹ Ps. 106:2